

FORLISET VED NICARAGUA 1710

Af

GEORG NØRREGAARD

Det maa foreløbig staa hen, i hvilken udstrækning danskerne deltog i slavetrafikken mellem Afrika og Amerika før 1697; men det er sikkert, at fra dette aar gjorde det vestindisk-guineiske kompagni et alvorligt forsøg paa at faa del i de store fortjenester, som det hed sig, man kunde opnaa ved slavehandel. I de nærmest foregaaende aar havde kompagniet overladt handelen paa Guinea til københavneren Nikolaj Jansen Arf og handelen paa Vestindien til bergenseren Jørgen Thormöhlen. Nu overtog det selv trafikken til begge disse steder. Store kompagniskibe afgik med ladning af forskellige europæiske produkter til Guinea, lossede her og tog slaver om bord, gik med dem til St. Thomas i det caraibiske hav og vendte siden hjem fuldt lastede med sukker. Allerede efter faa aars forløb kom sejladsen paa denne trekantede rute imidlertid ud for store ulykker, og for lange tider mistede kompagniets direktører som følge deraf lysten til at vove noget større paa saa lange og risikable togter. Den første store katastrofe indtraf, da skibet „Cron-Printzen“ den 31. maj 1706 sprang i luften ved den portugisiske ø Principe i Guineabugten med en ladning paa ca. 800 slaver, og kun 5 mand af de ombordværende blev reddet. Den anden katastrofe ramte de to skibe „Fridericus Quartus“ og „Christianus Quintus“ ved Nicaragua 1710.

Begge disse skibe havde tidligere gennemført adskillige langfarter i kompagniets tjeneste. „Christianus Quintus“ havde været i Guinea efter slaver 1699, 1703 og 1707. „Fridericus Quintus“ havde været der aar 1700 og derefter næsten aarligt

fuldført ekspeditioner til St. Thomas. I efteraaret 1708 udrustedes begge skibe igen til Guinea. Den 19. oktober undertegnede kongen latinsk søpas for „Christianus Quintus“, den 5. november blev skibsfolkene til dette skib mønstret og taget i ed, den følgende dags eftermiddag stod skibet under sejl ud i Øresund, og atter den følgende dag gik det nordpaa ud af sundet. Kommandoen blev ført af skipper Hans Hansen Maas. „Fridericus Quartus“ var en maaned senere paa færde. Det latinske søpas for dette skib undertegnedes den 17. november, mønstringen af folkene fandt sted den 20., afgangen fra København den 5. december, og først om formiddagen den 12. december kl. 10½ slet stod skibet ud af sundet. Kommandoen var her tilfaldet skipper Direch P. Feiff eller Pfeiff.

Der meddeles intet bestemt om skibenes størrelse. Hvert af dem førte 24 kanoner og en besætning paa ca. 60 mand. Formodentlig har de været paa ca. 150 kommercelæster eller lidt mere. Ladningerne til Guinea bestod fortrinsvis af tekstilier, metalvarer og vaaben, som kunde sælges til negrene, desuden af byggematerialer, mursten og brædder til reparation og udvidelse af de danske forter paa den afrikanske Kyst. Det kan saaledes nævnes, at „Fridericus Quartus“ blandt meget andet medførte 30 kister slaplagen, 8 kister geværer, 2 fade knive, 522 stænger norsk jern og 648 stænger svensk jern, desuden 19 fade kauris eller bos, der tjente som skillemønt i handelen med de sorte, og 4 kister azurblaat papir, der formodentlig skulde bruges ved nedpakningen af sukkerladningen til hjemrejsen. En forholdsvis stor del af skibets lasterum var optaget af fødevarer. Rejserne paa den trekantede rute varede ofte et par aar, og „Fridericus Quartus“ havde saaledes ikke mindre end 25,000 pund haardt brød og 3000 pund blødt brød om bord, desuden 22 oksehoveder flæsk. Det gav uden tvivl god afsætning for handelsstanden, naar saadanne skibe skulde forsynes.

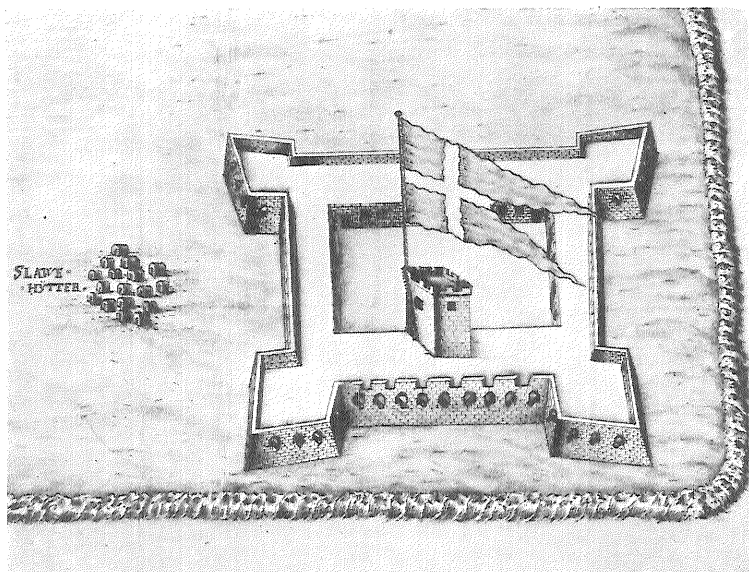
Udrejsen til Guinea forløb for begge skibe normalt. „Fridericus Quartus“ passerede saaledes Skagen den 13. december, dagen efter, at det havde forladt Øresund, Kap Lindenæs den 14. december og Shetlandsøerne den 18. december. Kompagni-

skibene gik dengang altid nord om Storbritannien. Den 19. indtraf de første dødsfald, idet en matros og obermesteren (skibslægen) Peder Jacob Wallenberg udaandede. Juledag rejste sig en storm, som varede 4—5 dage, og en baadsmænd blev slaaet over bord, skibets slup blev slaaet i stykker, og man frygtede allerede, at skibet skulde gaa under; men henad nyt-aar blev vejret bedre. Nytaarsdag 1709 saa man Kap Clear, det sydligste i Irland, og i de følgende to maaneder gik det godt sydover. Ifølge ordrene hjemmefra skulde skibene gaa saa langt til søs, at de ikke løb nogen risiko for at blive taget af tyrkiske sørøvere. Den 23. januar passeredes de sydligste af de canariske øer, og den 2. februar ankrede man op ved Kap Verde, hvor man mødte den danske ostindiefarer „Gyldenløve“. Den 22. marts ankom man til Cabo tres puntas (Cape Three Points) paa Guldkysten, hvor man fandt „Christianus Quintus“ i god stand. Dagen efter blev en kano afsendt til det danske fort Christiansborg ved Accra paa den østlige del af Guldkysten, danskernes hovedkvarter i Guinea, med besked om ankomsten. Inden de store skibe selv gik dertil, skulde de indtage drikkevand, brænde og milliekorn til underhold for den kommende slaveladning, da disse ting som regel ikke var til at faa ved Christiansborg. Skipperen havde ogsaa ordre til at søge allerede paa dette punkt af rejsen at afsætte armringe for guld, elfenben og slaver. „Fridericus Quartus“ medbragte ikke mindre end 9 fade armringe til en samlet vægt af 1054 pund; man haabede dermed at stille negrene over for den rette fristelse. Nogen større omsætning blev det dog ikke til i første omgang. Pfeiff fik ved Cabo tres puntas 650 pund elfenben, 11 slaver og ganske lidt guld, desuden lidt brænde; men milliekorn maatte man søge undervejs ved det engelske fort Dixcove. Medens man saaledes laa og ventede paa handel, hændte det, at assistenten Knud Hansen slingrede over bord og druknede en dag, da han laa og sov paa „hytten“.

Enholdsvis den 16. og den 25. april 1709 ankom de to skibe til reden ved Christiansborg, gudskelov med „endnu næsten friske folk“.

HANDELS- OG SØFARTSMUSEET
PAA KRONBORG

Forholdene paa det danske fort var alt andet end lystelige. Opperhovedet paa fortet, Erik Olsen Lygaard, havde ikke haft held med sin politik over for negrene. Egnen omkring Accra beherskedes paa denne tid af akwamufolket, der anførtes af en fremragende krigerkonge Aquando. Under en række foregaaende kampe mellem akwamu og de omboende negernationer havde accranegrene vist tilbøjelighed til at svigte Aquandos sag, og han havde netop fuldført en straffeekspedition imod dem. I november 1708 var han kommet til Accra med betydelige krigsstyrker og fire af kystbyerne ved fortet var blevet fuldstændig ødelagt og afbrændt. Under denne fejde havde Lygaard erklæret sig neutral, d. v. s. han havde nægtet accraerne hjælp, og han stod selv med sine folk paa fortets mure og saa paa, at Aquandos folk massakrerede eller fangede dem nedenfor paa strandkanten. Lygaard mente, at det ikke var hans opgave at føre krig, men kun at drive handel; men dette rent forretningsmæssige synspunkt vakte uvilje baade hos sorte og hvide. De accraer, der undslap, vilde naturligvis ikke handle med ham, og Aquando benyttede sin overmagt til at aftvinge ham en mængde gods gratis. I øvrigt spærrede negrene handelsvejene, saa der slet ingen omsætning blev paa fortet for det første. Besætningen led ligefrem mangel paa de nødvendigeste fødemidler. Under disse forhold kunde Lygaard ikke gøre for de to store skibe, hvad han skulde. Han kunde vel modtage de varer, som skibene havde med og udlossede; han kunde ogsaa fordele paa dem en betydelig beholdning, som han fra tidligere tid havde af guld og elfenben, i alt 100 mark guld og 8000 pund elfenben; men han kunde ikke i en fart skaffe dem det vigtigste, nemlig en stor ladning slaver. Endnu den 3. maj, da Pfeiff sendte brev med en hollandsk enterlopper hjem til kompagniets direktion, havde begge skibe kun faaet fat paa 90 slaver. Man gik da saaledes til værks, at man bragte det fremskaffede antal negre om bord paa „Fridericus Quartus“, og den 25. maj sendtes „Christianus Quintus“ østpaa til slavekysten, for at skibet der kunde tilhandle sig en ladning. Siden blev „Fridericus Quartus“ ogsaa sendt tilbage vestpaa for at supplere sin ladning; men skønt skibet laa i

Christiansborg fort paa Guineakysten.

Efter Erik Tilleman: „En liden enfoldig beretning om det landskab Guinea“. 1697.

Blade . 170

14 dage ved det hollandske fort Kormantin ca. 120 km fra Christiansborg, vendte det kun tilbage med 24 slaver. Derimod fik det sygdom om bord, saa det ved tilbagekomsten den 16. juli maatte landsætte 11 syge og siden flere, ligesom et par matroser døde. Sygdommen var dels indvortes, dels gav den aabne saar paa benene.

Heller ikke „Christianus Quintus“ havde lykken med sig. Mens skibet laa ved slavekysten, indtraf en skæbnesvanger drukneulykke. Landingsforholdene var her ligesom overalt paa Guineakysten vanskelige. Kun ved hjælp af behændigt førte kanoer kunde man komme over brændingen. Netop som en kano her skulde gaa ud til skibet, kæntrede den, og tre mand druknede, nemlig skipper Hans Hansen Maas, købmand Peder Pedersen Todberg (eller Tøyberg eller Aarhus), der var med for at formidle slavehandelen, og præsten Anders Vinter, der efter at have gjort tjeneste ved Christiansborg fort skulde have

været tilbage til Danmark. Siden mistede skibet sit tøjanker, og med slaveindkøbene gik det meget langsomt, da mange andre europæiske skibe samtidig kom til kysten for at faa slaver om bord. Endelig døde ogsaa Maas' efterfølger som skipper, Jost ven de Vogel, der ved afrejsen fra København havde været overstyrmand, og kommandoen gik nu over til understyrmanden Anders Pedersen Wærøe. Han havde sejlet med kompagniets skibe, fra han var 10 aar, og var endnu ikke mere end 25—30 aar gammel. Paa langt sigt viste han sig at blive en særdeles duelig mand, men endnu manglede han aabenbart kundskab og dristighed til at hævde sig over for sin ældre kollega Pfeiff, der førte kommandoen paa „Fridericus Quartus“. Saaledes skrev han ogsaa endnu et slet dansk, medens han senere kom til at føre et skarpt og slagfærdigt sprog, præget af ordsprogets fynd.

Trods de talrige vanskeligheder lykkedes det endelig efter et halvt aars ihærdige anstrengelser at skaffe slaveladninger af anstændig størrelse til begge skibe. „Fridericus Quartus“ supplerede før afrejsen sin ladning ved Keta paa Slavekysten, og fik saaledes i alt 484 slaver om bord; men deraf døde inden afrejsen 49, saa skibet afgik med 435. „Christianus Quintus“ havde ved afgang en noget mindre antal i behold. I det højeste kunde skibene rumme hver 4—500 slaver. Det blev fra Lygaards side kritiseret stærkt, at man sendte to saa store skibe ud samtidig. Hvis de var kommet hver for sig, havde de ikke behøvet at opholde sig saa længe ved Guineakysten for at faa ladning, og sandsynligvis kunde man derved have sparet nogle menneskeliv. Under længere ophold naaede Guineakystens usunde klima altid at tage sin told af den menneskemængde, der var om bord i skibene.

Ifølge instrukserne skulde der under overfarten til Amerika ses efter med slaverne „som med smaa børn“. Maden skulde gives dem i rette tid, og de skulde hver dag paa omgang tilstedes adgang til dækket, saa de kunde faa frisk luft. Ikke sjældent fik de lov at synge og danse. De maatte ikke faa lejlighed til at falde hen i ørkesløshed. De skulde ligeledes daglig vaskes og kæmmes „for at skille dem ved deres u-kræ“. I deres

snævre opholdsrum skulde gulvet vaskes og lugerne lukkes op. For at friske op skulde der af og til ryges med enebær, dog med maade, saa de ikke blev kvalt derved. Officielt maatte hverken hvide eller sorte benytte nogen slavinde til ukyskhed, en regel, som dog næppe overholdtes. For at opmuntre skippere, styrmænd og barberer (skibslæger) til at værne mest muligt om slaverne, var der efter indviklede regler fastsat præmier til uddeling, naar det lykkedes at føre et større antal levende i land paa St. Thomas.

Disse skønne regler lod sig næppe efterleve altfor bogstaveligt paa to saa velfyldte skibe som „Fridericus Quartus“ og „Christianus Quintus“. Den lange ventetid før afrejsen medførte, at man allerede havde tæret stærkt paa de forsyninger, skibene havde inde, og endnu før man lettede anker, havde en stor del af slaverne skørbug. Utilfredsheden mellem de sorte var levende og gav anledning til flere opstande. Den alvorligste fandt sted natten til den 15. september om bord paa „Fridericus Quartus“ ud for Slavekysten. Nogle af negrene havde da faaet lejlighed til at bryde de bøger i stykker, som var lagt om deres ankler og haandled, og da de var kommet fri, vilde de, som det hed i den tids sprog, „overløbe“ skibet. Under raab og spektakel for de op for at myrde besætningen, og to af de hvide blev ilde medhandlet; men ved en kraftig indsats lykkedes det skibsfolkene at faa slaverne kuet. Næste morgen fastsatte skibsraadet straffen. Hovedmanden for oprøret fik først højre haand afhugget, og haanden blev derefter fremvist for alle slaverne med alvorlige trusler om at lide samme skæbne, hvis de ikke dyede sig. Siden blev ogsaa venstre haand og hovedet afhugget, og kadaveret hisset op i storraen, hvor det hang for alle slavernes øjne i samfulde to dage. De øvrige deltagere i oprøret blev hudflettet og gnedet med malaget, salt og aske. „Saaledes fik den meget farlige handel en ende“.

Afsejlingen fra Guinea fandt for „Fridericus Quartus“ vedkommende sted den 28. september 1709. „Christianus Quintus“ afgik 4 dage senere. Ifølge kompagniets ordre skulde skibene gaa derfra til den portugisiske ø São Thomé under ækvator for at købe forfriskninger til slaverne. Det var almin-

deligt at gaa dertil, inden man satte kursen mod Vestindien, idet man saa kunde udnytte strøm og vindforhold paa det fordelagtigste. Vinden var imidlertid imod; man naaede kun saa langt, at man kunde se den portugisiske nabø Principe, og skibsraadet besluttede da at søge ind til denne ø i stedet. Ogsaa her var modvinden for haard, og man styrede nu til erstatning mod Kap Lopes de Consalvis for at faa vand, brænde og frugt. Undervejs mødte „Fridericus Quartus“ tre portugisiske skibe, som bragte det rygte, at Danmark var kommet i krig med Frankrig, og at der ved det nævnte forbjerg laa to franske skibe, som maaske kunde være farlige. Et fransk skib, der lige var ankommet til Slavekysten og kun havde været 3 maaneder undervejs fra hjemlandet, kendte dog intet til krigen, og skibsraadet besluttede derfor at lade rygte være rygte og gaa ind til forbjergtet. 21. oktober ankrede man op der, og to dage senere kom ogsaa „Christianus Quintus“ dertil. Først den 9. november gik man derfra og fik nu snart São Thomé i sigte. Forsøget paa at komme ind til denne ø hindredes dog atter ved modvind, og man gik da tilbage til Kap Lopes. Man var nu allerede saa langt nede i fødevarebeholdningen, at man den 20. november besluttede at formindske slavernes kost. Efter at have ligget ved Kap Lopes fra den 1. til den 12. december besluttede man den 30. december ogsaa at nedsætte skibsfolkenes rationer. Man lod derefter skibene følge hinanden paa nærmeste hold, da man frygtede for flere slaveoprør, efterhaanden som skibsbesætningerne mistede kræfterne.

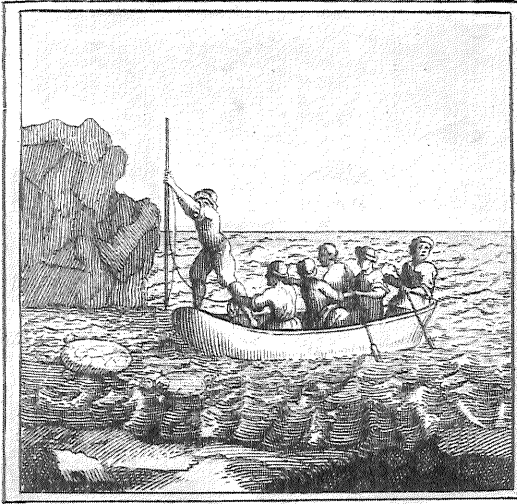
Da man endelig begav sig ud paa overfarten over oceanet, gik det forholdsvis hurtigt. Allerede efter godt en maanedes sejlads troede man at nærme sig Vestindien, og den 21. januar 1710 besluttedes det ved skibsraad, at man skulde anløbe Barbados for at høre nærmere om den dansk-franske krig. En aften skal man efter solnedgang fra „Christianus Quintus“ have set land om styrbord i tykt vejr. Man raabte til søsterskibet derom og foreslog at blive liggende natten over og undersøge stedet næste morgen; men Pfeiff svarede tilbage, „at det var Fonsecha“, og gav ordre til at gaa vesten til sønden om Barbados for at faa forfriskning. Dette førte imidlertid ikke til

nogen kyst. Da man den 8. februar stadig ikke saa land, blev man betænkelig. Bunden i fødevareforsyningerne var snart naaet, og Pfeiff og Wærøe sammen med styrmændene enedes saa om at gaa mod syd for at blive klar over, hvor langt man var. Man gik saa langt syd paa som til 10. breddegrad; men faa dage efter vendte man atter mod nord tilbage til 13. breddegrad, hvorpaa Barbados laa. Den 10. februar maatte Pfeiff til at bede Wærøe om proviant; men han havde kun til 14 dage. Han afstod dog 1000 pund brød og 9 tønder gryn. Efterhaanden opstod der strid mellem styrmændene om, hvilken kurs man skulde holde. Først den 14. februar kom man til en ø. Wærøe og hans overstyrmand Ide Quant gik i land og fandt, at der hverken var folk eller fæ; men der laa et gammelt fort, som tidligere havde været i spaniernes hænder. Næste morgen dukkede en engelsk bark op, som viste sig at høre hjemme paa Jamaica eller Jameniche, som øen ofte kaldtes, og var ude for at fange skildpadder. Man erfarede nu, at man befandt sig ved en ø, der hed Santa Catalina eller Santa Catelina, der var beliggende langt vestpaa i det caraibiske hav. Man var sejlet forbi Antillerne og havde forpasset sit maal med 1200 sømil. Gode raad var derfor dyre. Levnedsmidlerne var snart slut; den lille ubeboede ø kunde ikke levere meget. At gaa tilbage til Antillerne mod vind og strøm var ikke at tænke paa. Man besluttede da at gaa til den spanske havn Portobello (eller: Portobelo) paa Panamatangen og forhandle slaverne der. Fra den engelske bark fik man nogle skildpadder til forfriskning, og desuden kontraherede man med dens skipper om, at den skulde gaa til Jamaica og inden 4 uger vende tilbage til Portobello med proviant. Naar man saaledes var forsynet, vilde man gaa tilbage til rejsens oprindelige maal, den danske ø St. Thomas. Den danske styrmand Victor Randulf gik med til Jamaica for at tale sine landsmænds sag, og til gengæld lod englænderen sin kok blive tilbage hos danskerne.

Humøret om bord i de to skibe var efterhaanden sunket til nulpunktet. Wærøe skildrer det meget anskueligt i den beretning, han gav Randulf med, for at den kunde gaa over Jamaica til kompagniet i København. Trods det, at man endnu havde

Cliche 172

Skildpaddefangst.

Efter Labat : Nouveau voyage aux isles de l'Amerique.

Paris 1722.

baade mad og medikamenter, „saa alligevel er der kommen saadan en svaghed iblandt dem, at naar vi sidder allerbedst og spiser eller gaar paa dækket, falder [en] og dør bort, saa det er højligent at beklage“. Om bord paa „Christianus Quintus“ var der indtil den 18. februar død i alt 35 mand, 17 kvinder og 3 drenge, om bord paa „Fridericus Quartus“ var der kun 353 slaver levende, og der var stadig sygdom og daarlige ben blandt skibsbesætningen. Endnu var de samlede tab dog ikke saa meget større, end de plejede at være for slaveskibene paa vejen fra Afrika til Amerika; erfaringsmæssigt døde gennemsnitligt 15 % af slaverne undervejs. Hvis det kunde lykkes at redde de 6—700 slaver, der endnu var i live, kunde kompagniets udbytte af denne slaveforsendelse maaske endda blive ganske godt.

Saadan skulde det imidlertid ikke gaa. Efter at de to skibe den 19. februar havde forladt Santa Catalina, blev de revet med af stærke strømme og maaske overfaldet af ondt vejr; de kom igen ud af den rette kurs, og i stedet for at gaa til

HANDELS- OG SØFARTOMUSEET
PAA KRONBORG

Portobello „forsejlede“ de sig over 500 sømil og kom til et sted paa Nicaraguas kyst, der kaldtes Punta Carretto. Det var den 2. marts 1710, de fik land i sigte, og stor glæde vakte det, for levnedsmidlerne var nu næsten opspist; men hverken kaptajnen eller styrmændene kendte den kyst, der tonede frem. Til alt lykke og held fandt man et par engelske barker, der laa og fiskede. Ligesom barken ved Santa Catalina var de fra Jamaica, og hos dem erfarede man, hvor man var. Om aftenen skal de ifølge et senere vidnes udsagn have lodset begge de danske skibe inden for et rev, og her blev der kastet anker paa 4 favne vand.

Nu indtraf imidlertid en serie af mærkelige begivenheder, delvis uforklarlige og vistnok enestaaende i den danske skibsfarts historie. Ifølge Pfeiffs beretning kom underofficerer og skibsfolk op paa skansen til ham og forlangte, at han skulde finde paa raad, saa de kunde faa fat i nogle fødevarer. Det var livet, der stod paa spil. Pfeiff svarede, at de maatte have taalmodighed, eftersom det gik dem ikke værre, end det gik ham selv. Dagen efter kom de imidlertid igen og besværede sig. Pfeiff forklarede, at de maatte søge at naa Portobello; men de krævede nu, at slaverne skulde sættes i land, og derpaa vilde de efterse, hvad man havde til overs af fødemidler. De var bange for at gaa til søs, hvis det skulde blive stille vejr. Skibsraadene blev da sammenkaldt for at overtale mandskabet til at lægge ud; men de vilde ikke, før slaverne var landsat. Pfeiff turde ikke gaa med hertil og spurgte, om der ikke var 20 mand, der vilde gaa med ham „ad søen“, men de vilde ind „ad vollen til“, og skibene blev da flyttet nærmere land og kastede anker paa 4 favne strandgrunde. Det kan være usikkert, om skibene saaledes blev flyttet to gange, baade den første aften, som det førnævnte vidne sagde, og den følgende dag, som Pfeiff skriver. Maaske har vidnet ved afhøringen husket galt.

Skipperens føjelighed hjalp imidlertid ikke. Straks efter at skibene var flyttet, kom underofficererne og mandskabet igen og begærede deres maanedspenge. Pfeiff svarede, at han havde ingen penge og ingen myndighed til at angribe de midler, som

man medbragte i kompagniets guldkiste. En mand ved navn Peder Laursen Møn sagde nu, at de vilde forsyne sig selv og derefter gaa om bord i de engelske barker og paa den maade søge bort fra stedet til den første kristenplads, de kunde finde. Her var altsaa tale om at gøre aabent mytteri, og Pfeiff spurgte, om de vilde tvinge ham til at handle mod ed og pligt over for kompagniet. Længe besvor han dog ikke stormen paa denne vis. Noget efter kom folkene igen og spurgte, om han kunde forsvare at holde paa dem, naar de kunde komme af sted med de engelske barker, og ligeledes om de ikke skulde have penge til deres underhold, naar de kom til en by. Pfeiff svarede igen, at han ikke kunde angribe kompagniets kasse; men da samtlige skibsfolk saa højligens besværede sig over, at de maatte dø af hunger, saafremt slaverne ikke blev sat i land, saa endte det med, at de satte slaverne i land, Pfeiff tilføjer: „imod min vilje, med stor jammer og elendighed at se paa, ihvorvel frugt for dennem udi landet fandtes til at opholde livet“. Dette skete den 4. marts, og slaverne gemte sig straks i buskene.

Efter at folkene tre gange forgæves havde søgt at faa Pfeiff til at rykke ud med penge, gik de paa i samlet flok, og baadsmandsmaten, boutteleren og nogle af folkene gik ind i kahytten og brød guldkisten op, uden at Pfeiff kunde hindre det. De delte guldet med en ske, og derefter kastede de kisten over bord. Ikke alene kompagniets guld blev taget, men ogsaa det guld, der blev oversendt for private, ja, selv noget, der tilhørte skipperen personlig. Derefter fik de mandskabet paa de to engelske barker til at føre sig til Portobello. Da Pfeiff ikke kunde blive alene tilbage, maatte han følge dem, og saaledes blev „Fridericus Quartus“ fuldstændig forladt den 7. marts 1710 om aftenen. Pfeiffs indberetninger om disse begivenheder er først forfattet den 6. og 15. oktober, og det er muligt, at han har pyntet noget paa sin egen standhaftighed over for folkene. Det er dog givet, at han var en stædig og selvrædig natur, og paa grundlag af vidneudsagnene tør det anses for sandsynligt, at det var hans umedgørlighed, udygtighed og ringe omdømme, der var skyld i, at man saa længe havde fulgt

forkerte kurser. Heller ikke Wærøe havde været i stand til at bringe ham til fornuft, skønt han tit nok havde forsøgt.

Ogsaa „Christianus Quintus“ blev forladt af sit mandskab, men vistnok efter mindre dramatiske optrin. Først eksemplet fra søsterskibet satte her gang i begivenhederne. Efter hvad en 12-aars dreng, der siden blev forhørt i Guinea, vidste at fortælle, sørgede Wærøe først godt for sit eget velfærd og tillod derefter i al stilhed mandskabet at tage for sig. Han skal have sagt til overstyrmanden, at han ikke skulde hindre folkene deri. Drengen vidste dog ogsaa andre ting at fortælle om Wærøe, hvis sandhed man har svært ved at tro paa. Knægten havde selv været om bord paa „Fridericus Quartus“ og ved uddelingen faaet guld til en værdi af 32 rdlr. De medlemmer af de to skibes mandskaber, der ellers siden kom i forhør, tilstod ligeledes, at de havde faaet guld udbetalt af deres overordnede; men de hævdede altid, at de ikke vidste, hvorledes de foresatte var kommet i besiddelse deraf.

Om aftenen, da man var om bord i barkerne, saa man „Fridericus Quartus“ brænde. Den nysnævnte dreng berettede ved forhøret, at han, før han forlod skibet, paa dækket i skansen havde set et baal tilrettelagt af gammelt tovværk, tjære og beg, som stank ilde. Mod midnat stod skibet i lys lue. „Christianus Quintus“ derimod blev, før mandskabet forlod det, af baadsmændene kappet fra sit ankertov. Skibet drev paa land og splintredes i brændingen. Saaledes endte de to veltjente skibe deres dage paa en skændig maade.

De engelske barkers mandskab maatte tvinges til at gøre turen til Portobello, en tur paa 200 eller 250 sømil. De frygtede for, at deres fartøjer skulde blive beslaglagt, naar de vovede sig ind i en spansk havn; men da de kun var en halv snes mand i det hele, kunde de ikke hindre den danske plan. Den mindste af skuderne maatte give plads for godt og vel en snes mand; den største af dem for ca. 90. Foruden guld og gangklæder medførte de en del stangjern til ballast, en del vaaben og ammunition samt 20 voksne slaver og en drengeslave. Det var dog kun en del af besætningen fra de to store skibe, der gik om bord hos englænderne. Resten af besætningerne

fortsatte lige til Portobello i en baad og to chalupper fra de danske skibe.

Genvordighederne var langt fra slut hermed. Endnu en serie faretruende hændelser faldt i mandskabets lod, før de kunde tænke paa at vende tilbage til fædrelandet. Et stykke vej uden for Portobello mødte de to barker en spansk kaper fra den by, som de var paa vej til. Baggrunden for udsendelsen af dette skib var, at englænderne for nylig havde drevet svære kaperier i de omliggende farvande. To borgere i Portobello, oberstløjtnant Thomas Garcia de Rois og kaptajn Felix de Moreno, havde da søgt om tilladelse til selv at udruste et kaperskib i henhold til nogle artikler, der var udstedt af den spanske dronning den 22. februar 1674. Disse artikler gav regler for udrustning af kapere mod sørøvere, der foruroligede de indianske kyster, og i henhold til dem udstedtes der kaperbrev for de to herrer, som derefter udrustedes et skib med 60 mand, 6 kanoner og 2 „basser“. Kommandoen paa kaperskibet var overgivet til franskmanden Jean d'Abadi.

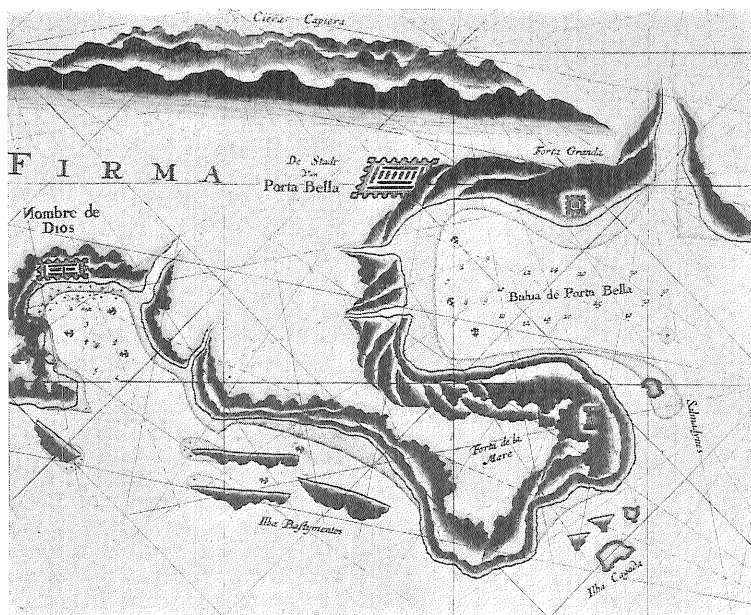
Det ser ud til, at dette skib nu var ude i sit højvigtige ærinde for første gang. De to barker syntes i alt fald at komme spanierne meget tilpas. Det mindste af skibene, der havde Pfeiff om bord, var dem imidlertid for hurtigt. Det sejlede fra dem og slap velbeholdent ind i havnen. Kaperen lagde da an paa den største af barkerne, hvor Wærøe var om bord. Efter hvad Wærøe mange aar senere paastod, gjorde han og hans folk sig ikke tanke om fare. Da kaperen kom paa siden af dem, viste spansk flag og forlangte at vide, hvem de var, hejsede de dansk flag og gjøs. Englændernes skibspapirer rev de i stykker og mente, at de nok skulde klare sig med det latinske søpas, som den danske konge havde udstedt. Uden større frygt gik Wærøe om bord i kaperen og viste passet, og under pæne former enedes de om, at de skulde følges til Portobello, saaledes at kaperen viste vej. De kom saaledes ind i havnen, hvor Pfeiff allerede var gaet i land med gods og folk. Efter at Wærøe ligeledes var kommet i land, gik han til byens guvernør Pedro Martinez de Salazar; forklaringerne her tog en times tid, og det var mørkt, da han gik derfra. Han

vilde nu have været tilbage til sit fartøj; men kaperkaptajnen forklarede ham, at det ikke var tilladt at sejle ud paa denne tid af dagen, og inviterede ham med hjem til sit logi. Wærøe gik da med og fik en hængemaatte at sove i; men efter at han var faldet i søvn, gik kaptajnen om bord og plyndrede fartøj og folk. Næste morgen, den 12. marts, blev folkene sat i land, og der var nu ikke levnet dem andet end en skjorte og et par linnede bukser. Da Wærøe fandt sine barbenede skibsfæller i denne forfatning, løb han straks til guvernøren; men her fik han kun at vide, at han burde vise taalmodighed, og senere paa dagen, at han intet kunde udrette i sagen. Paa guvernørens bord laa imidlertid to lommeure, som havde tilhørt Wærøe, og i huset traf han en drengeslave fra hans eget skib, saa han var efterhaanden ikke i tvivl om sammenhængen. Ogsaa Pfeiff og hans folk blev plyndret og deres bark tømt for sit indhold. De, der kom til Portobello med skibsbaaden og de to chalupper, skal derimod have undgaaet plyndring. Hele mandskabet blev holdt som fanger af spanierne i de følgende 9 uger. Allerede den første dags aften fik kaperrederne befaling til at lukke rummene i skibene, sætte vagt ved og underholde folkene. Hver fange fik to realer om dagen til livets ophold. Hvad kaperne tog fra de danske skibsfolk, maatte de siden aflevere til deres kaptajn. Det nødvendige tøj fik danskerne dog tilbage. Guldet leverede kaperkaptajnen straks til rederne.

Nogen mulighed for at undfly fra havnen havde skibene ikke haft. Paa klipperne rundt om laa der tre truende forter, hvis kanoner maa antages at have behersket den naturlige havn til fuldkommenhed.

Samme dag, som skibene kom ind, begyndte man at forhøre officererne paa byens raadstue. Forhøret blev ved til kl. 23 om aftenen og fortsattes næste dag. Englænderne forklarede, at de havde været imod at gaa til Portobello, fordi de frygtede *franske* kaperere. Alle de forhørte erklærede som paa kommando, at danskerne var gaaet i deres baade, fordi deres skibe var blevet ødelagt af storm, aabenbart et aftalt spil for at dække over det mytteri, der faktisk havde fundet sted. Mest bemær-

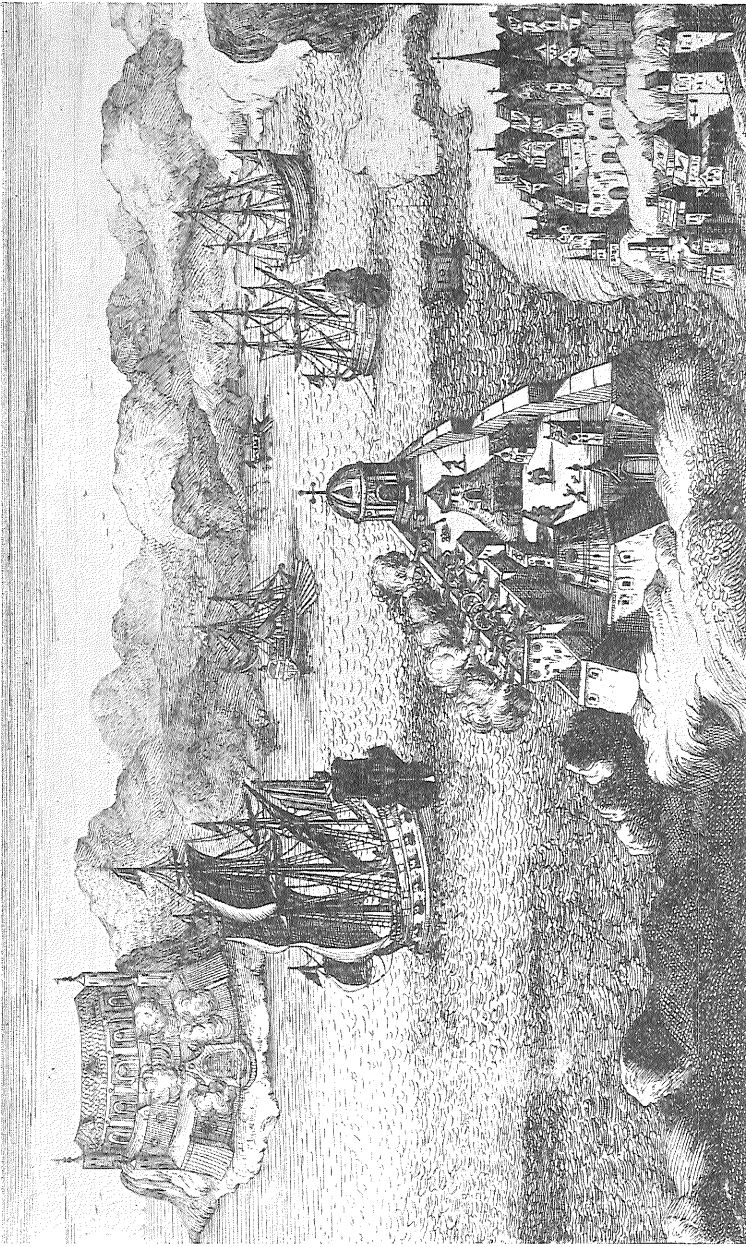
Kort over Portobello og Omegn.

Efter Arent Roggeveen: Heet Eerste Deel van het Branden de Veen
verlichtende geheel West Indien. Amsterdam 1655.

kelsesværdigt blev det, at en neger fra Jamaica, der havde hørt til barkernes oprindelige besætning, fortalte, at han havde hørt om bord, at hensigten havde været, at slaverne skulde sælges i Portobello — et vidnesbyrd, der i høj grad blev til skade for danskerne, idet fremmede selvfølgelig ikke maatte handle med slaver i spanske kolonier. Forhøret endte da ogsaa med, at de to barker med indhold blev erklæret for god prise, og der blev udstedt en akt, hvorefter der skulde forfattes en fortegnelse over skibenes indhold. Det tagne guldstøv blev vejjet til 48 pund og 10 unser; af sølv havde man taget 8 pund og 5 unser i fremmed mønt. Endelig blev en mand, der forstod latin, sat til at oversætte de kongelige danske skibspas.

Bagefter hævdede den tolk, der havde gjort tjeneste ved forhøret, at danskerne ikke havde sagt sandheden, og den 13. marts blev han derfor afhørt om sine iagttagelser. Det viste

6 Liche.
174

Portobello. Efter J. E. Reining: Zeer aanmerkelijke Reysen, Amsterdam 1691.

clische 175

sig, at han ogsaa havde lagt mærke til, hvad skibsfolkene talte om indbyrdes, og han forstod, at danskerne havde haft til hensigt at gaa til Bastimentos, en øgruppe uden for Portobello, for at afsætte slaverne der. Efter at de havde opgivet deres store skibe, havde deres maal ogsaa været at komme til Bastimentos, hvis ikke kaperen havde opbragt dem. I øvrigt havde danskerne jamret over deres skæbne.

Disse oplysninger kunde lige saa lidt som negerens forklaring tjene til fordel for danskerne, og den 13. marts blev en akt om sagen sendt til overøvrigheden i byen Panama paa stillehavssiden af landtangen. Her mødte kendelsen imidlertid modsigelse fra den kongelige fiskal. Med tydelig forargelse paaviste han, at det tagne mandskab jo ikke var sørøvere, og efter dronningens brev af 1674 kunde byttet derfor ikke tilfalde kaperrederne, men burde overgives til kongen. Den 20. marts faldt der paa dette grundlag i Panama ny kendelse i sagen; portobellorettens afgørelse blev ganske underkendt, og byttet blev tildømt kongen. Der opstod saaledes strid mellem de lokale magtfaktorer, og resultatet blev en vidtløftig rettergang, der ganske berettiger den opfattelse, som en Holberg havde af rettens folk.

Samtidig opkom der strid om, hvem der havde ret til de negre, der var kastet i land paa Nicaraguas kyst. Den dag, da den første kendelse blev afsagt i Portobello, og kaperrederne saa, at den blev til fordel for dem, bad de om forskud, saa de kunde faa raad til at afhente de landsatte negre, og de opnaaede at faa lov at give deres folk hver 30 pesos. Den 21. marts sendte de derefter barkerne til Punta Carretto for at søge efter mere bytte, og de tog styrmanden fra „Christianus Quintus“ med, for at han skulde vise stedet. Noget større fik de dog ikke fat i. Wærøe paastod senere, at de af slaverne ikke havde faaet fat paa andet end en gammel negerkone; desuden fandt de noget stangjern og en del elefanttænder. De sidstnævnte effekter skal være blevet bjerget i land og forvaret i jorden af folk fra nogle engelske barker, der laa paa kysten for at fange indianere, men spanierne fratog dem godset. Ifølge en anden kilde maatte spanierne fiske varerne

op af vandet, og nogle negre fik de fat i ved at tage dem fra Englænderne paa Costa Rica.

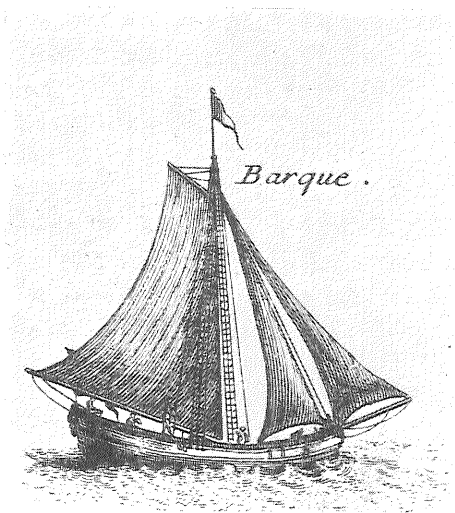
Overøvrigheden i Panama fastslog hurtigt, at de land-satte slaver ikke kunde bringes i forbindelse med sørøveri og derfor aldrig kunde tilfalde kaperrederne. I det højeste kunde rederne betinge sig en betaling for at afhente dem. Saa indviklet som sagen var, ansaa man det dog for bedst, at den kom for *Junta de Hazienda*. Dette svarede vistnok til, hvad man i Danmark vilde kalde et skatkammerkollegium. Da en saadan forsamling blev indkaldt, udtalte den, at striden om byttet burde henvises til rettergang mellem parterne og forelægges den der-værende præsident. Derefter begyndte paa den ene side kaperrederne, paa den anden side kongens fiskal at indkomme med den ene forestilling efter den anden for at støtte deres krav.

For danskerne kom sagen ikke til at stille sig bedre, da spanierne fik nys om den bark, som fra Santa Catalina var blevet sendt til Jamaica efter levnedsmidler og skulde være vendt tilbage til de store skibe i Portobello. Man fik herved bevis for, at danskerne virkelig havde planlagt at sælge slaverne i den spanske havn. Barken var efter bestemmelsen gaaet til Jamaica. Her var en større bark blevet ladet med levnedsmidler og gaaet ud for at søge efter „Fridericus Quartus“ og „Christianus Quintus“ ved Bastimentosøerne. Den sprang imidlertid læk, maatte kaste nogle kanoner over bord og gaa tilbage til udgangspunktet; men 8 dage senere kom man igen af sted, det siges med ordre til, hvis man ikke fandt skibene, at sælge levnedsmidlerne til spanierne. Saaledes indtraf det, at barken lagde ind ved Bastimentos og sendte 6 mand i land for at sælge, og disse 6 mand blev arresteret af spanierne og bragt til Portobello.

Alt mens sagen gik sin gang for retten, blev besætningerne fra de to danske skibe efter en korrespondance mellem Portobello og Panama og paa grundlag af en afgørelse i *Junta de Guerra*, krigsraadet, givet fri og tilladt at afrejse, saa man kunde blive fri for at underholde dem.

Flertallet af dem blev den 13. maj 1710 sat om bord paa den mindste af de to engelske barker, forsynet med utilstrække-

lige levnedsmidler og sendt af sted til Jamaica. Ved afskeden skal de være blevet truet med, at hvis de kom tilbage, blev de ihjelskudt. Heldigvis mødte de undervejs forskellige engelske kapere, og paa en af dem fik de oversat 30, paa en anden 10 mand, saa de kunde tjene til deres føde, og resten klare

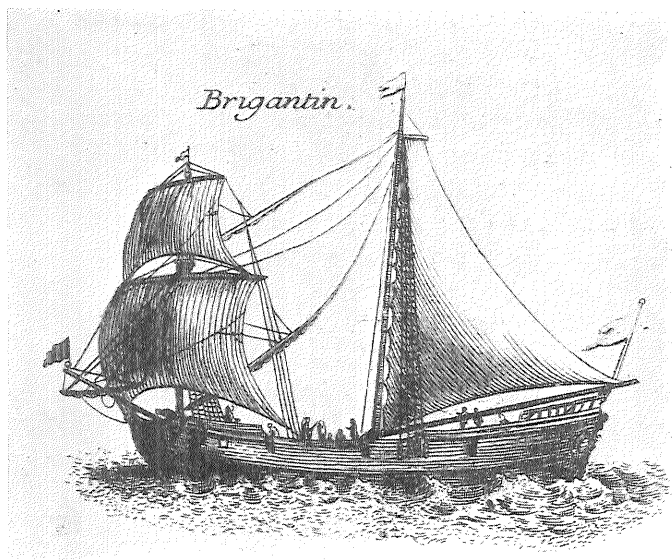
Vestindisk Bark.

Efter Labat: Nouveau voyage aux isles de
l'Amerique. Paris 1722.

Gliske 176.

sig bedre. Det lykkedes ogsaa ca. 60 mand at naa til Porto Real paa Jamaica; men 9 mand døde af sult. Ved Jamaica traf de barken fra Santa Catalina, nu nys hjemvendt fra Bastimentos, og ligeledes Victor Randulf. En del af folkene blev paa den engelske ø; men resten spredtes for alle vinde. Adskillige kom med en engelsk flaade eller med koffardiskibe til London. Derfra sejlede 6 mand med skibet „Den forgyldte Falk“ til Norge, hvor de blev forhørt i Christiania allerede den 22. oktober 1710. En enkelt rejsedeltager, Jacob J. Toft, gik over Holland og Husum til København, hvor han blev forhørt den 25. november. Andre gik med Skipperen Elof Lauritzen til Arendal og derfra med en sandskude til „Vesterstrand“ i Jyl-

land; de vandrede paa een dag til Aalborg, hvor de gik om bord i en krejert, der gik med kongens brød til København, og de blev forhørt den 22. december. Victor Randulf naaede først hjem, saa han kunde skrive sin beretning om rejsen den 3. marts 1711.

Plaque 122

Vestindisk Brigantine.

Efter Labat: Nouveau voyage aux isles de l'Amerique. Paris 1722.

Skipperne Pfeiff og Wærøe samt styrmændene og enkelte andre blev foreløbig holdt tilbage i Portobello. Saaledes ogsaa styrmanden Ide Quant og to andre hollændere, hvorom Pfeiff skriver, at de ikke turde følge med barken; folkene havde lovet at slaa dem ihjel som hunde, „eftersom de havde været en stor aarsag til vores ulykke“. Hvad der hermed menes, er ikke klart. Ret længe holdt spanierne dog ikke paa resten af mandskabet. Vistnok den 25. maj fik de tilbageværende tilladelse til at fortrække til Bastimentosøerne, hvor der laa to hollandske skibe, som de kunde komme med. Pfeiff skyndte sig sammen med sin skriver, monsieur Brandt, at benytte denne lejlighed.

Skriveren døde dog paa Bastimentosøerne; men Pfeiff selv kom om bord i skibet „Aletta Maria Galej“ fra Amsterdam, og den 14. juli afgik han derfra, laa en tid ved øen Baru ud for Cartagena i Colombia og kom siden til Jamaica. Her rejste englænderne krav mod ham for den største af de to barker, som danskerne lagde beslag paa ved Punta Carretto. Sammen med styrmanden Knud Windrup og mesteren Samuel Swir kom han alligevel den 10. oktober derfra med et andet skib. Hans hjemrejse blev imidlertid lige saa eventyrlig som hele det øvrige togt. Da de naaede til europæiske farvande, blev de om morgenen den 12. december taget af en fransk kaper „Chronen“ fra St. Malo. Næppe var de imidlertid blevet ført om bord paa dette skib, før der rejste sig en svær storm af sydsydvest. Allerede den første nat maatte de kaste 12 kanoer over bord. Vind og vejr holdt sig saadan i tre dage, at ingen af de ombordværende tænkte at komme fra det med livet. De drev nu op i St. Georgs Kanalen og naaede til Holyhead; men den 20. december rejste der sig en storm af nordvest, og den aften maatte de kappe masterne og gaa paa grund. Hele natten laa de der med stor livsfare og maatte pumpe ustandseligt; men om morgenen drejede vinden, saa den blæste fra land, og der kom baade ud for at hente dem ind paa det tørre. Saa snart de var naaet i sikkerhed, sank skibet. Igen havde Pfeiff mistet alt, hvad han havde, og det blev nødvendigt at udstede en veksel for at faa penge til hjemrejsen. I London maatte han indgive en beretning om sine hændelser og aflægge ed for Lord Mayor paa dens tilforladelighed. Han rejste derefter til Amsterdam; men her traf han en af de dansk-guineiske embedsmænd, forhenværende bogholder Franz Boye, der havde været med til Santa Catalina og derfra var rejst over Jamaica til Europa. Denne mand var meget veltalende, men ingen god sjæl. Han skildrede i stærke farver for den stakkels Pfeiff, hvorledes onde mennesker havde bagtalt ham over for kompagniets direktion i København. Med angst og bæven skrev Pfeiff da fra Amsterdam til direktionen for at forklare sig. Blandt andet hævdede han, at han ingen styrmand havde haft med, som kunde „pejle solen“ eller for-

stod sig paa kompassets misvisning. Han tilstod rent ud, at han var blevet bange for at komme til København og bad om et lille brev til opmuntring. Det ses ikke af akterne, at han fik noget saadant brev, heller ikke, at han siden kom til København.

Hans to ledsagere, Windrup og Swir, rejste derimod videre. Pfeiff klager netop over, hvor tungt det var at se rejsefællerne drage bort. Swir afgav forklaring i hjemlandet den 1. juli 1711.

Af de hollandske søfolk sendte Ide Quant en beretning fra Curaçao den 27. august 1710, og den kom til København inden aarets udgang. To andre blev forhørt i Amsterdam den 2. januar 1711. Der ses ikke fra det vestindisk-guineiske kompagnis side at være blevet rejst sag mod eller krævet straf over nogen af deltagerne i det mislykkede togt.

Kompagniet kunde heller ikke klage over, at dets interesser over for spanierne blev forsømt. For at værne disse interesser var foreløbig Anders Pedersen Wærøe blevet tilbage i Portobello sammen med sin skriver, sin mester (skibslæge), en soldat og en dreng af Pfeiffs folk. Mesteren Godske døde den 9. juli. Skriveren And. Bager forduftede i august med en hob af Wærøes dokumenter, da denne laa meget syg. Wærøe følte sig under disse forhold noget ensom, men benyttede tiden til at lære sig spansk. Bortset fra sygdommen er der en del, der tyder paa, at Wærøe kom godt efter det i den lille by. Han omtaler saaledes, at han ved lejlighed fik oplysninger af en god ven. Det lyder dog meget fantastisk, naar den før omtalte dreng, der blev forhørt i Guinea, forklarede, at Wærøe giftede sig med en formuende kvinde i Portobello, og at han og flere af hans folk gik over til katolicismen. Hvis noget saadant er foregaaet, kan man vist roligt gaa ud fra, at det fra Wærøes side har været overlagte rævestreger.

I alt fald forsvarede han de danske interesser med stor snedighed. I første omgang nægtede han at forlade stedet, før han havde faaet en udskrift af forhøret paa raadstuen, endskønt spanierne gjorde sig al umage for at faa ham til at følge med de øvrige skibsfolk. Da han blev klar over, hvorledes de lokale matadorer reves om byttet, fandt han, at der jo

ikke var nogen grund til, at de skulde have det uhindret. Man kunde lige saa godt rejse krav om tilbagelevering af guld og gods til danskerne. Indtil videre havde han dog ikke held med sig i sine bestræbelser. I den proces, der var begyndt i byen Panama, afgav præsidenten Don Joseph de la Raneta y Vera den 16. juni 1710 en dom, der gik ud paa, at de to barker med indhold skulde være tabt for danskerne. I øvrigt delte dommeren byttet med salomonisk retfærdighed. Paa grundlag af dronningens brev af 1674 skulde kaperrederne have den bark med Indhold, som de virkelig førte ind til Portobello. Dog skulde de erlægge „femtepenge“ af guldet til det kongelige kammer i Panama. Derimod skulde den anden bark med indhold, som selv gik ind i havnen, tilhøre kongen. Dog skulde kaperrederne have erstattet udgiften til underholdet af dette fartøjs ombordværende.

Mod denne dom protesterede kaperrederne straks, idet de paastod, at ingen vilde bryde sig om at være kapere, hvis ikke de fik byttet, naar de havde jaget et skib ind i en havn. Ogsaa kongens fiskal protesterede, og ved et dekret af 19. juli blev det da bestemt, at sagen skulde forelægges *Audiencia Real*, det kongelige kabinet i Panama. Her blev det den 28. juli vedtaget, at alle sagens parter, endog de tilbageværende danskere, skulde stævnes. Det var dette, Wærøe fik at vide af en god ven, skønt guvernøren i Portobello forholdt ham meddelelsen derom. Først da han var blevet rask, kunde han imidlertid benytte sin viden. Han gik da til guvernøren og fortalte, hvad han vidste. Guvernøren forsøgte at nægte ham pas; men Wærøe truede med at rejse til Panama foruden og „trækkedes“ saa længe med ham, at han til sidst gav ham passet. Den 11. september begav Wærøe sig paa vej over tangen, de første dage plaget af feber og i følgeskab med en karavane. Snart opdagede han dog, at han kom hurtigere frem uden karavanen, og paa et stykke af vejen havde han ikke anden vejviser end to belæsedede mulæsler. Den 16. naaede han Panama, men logerede uden for byen, for at det ikke skulde koste ham for meget. Først dagen efter drog han ind og opsøgte generalkaptajnen (provinsguvernøren). Han fortalte her sine oplevelser, og da

han hørte, hvorledes sagen stod, skyndte han sig at paavise en mængde urigtigheder i de forskellige vidneudsagn. Især lod han det gaa ud over tolken i Portobello raadstue. Endog spaniernes oversættelse af de kongelige pas fandt han fuld af fejl. Wærøe sagde siden, at hans ankomst til Panama virkede som vand i et nyt skib. Ingen havde forud tænkt paa, at danskerne skulde have nogen ret, og der blev anvendt mange metoder for at faa Wærøe til at afstaa fra at føre proces, ja, man tilbød ham endog en større sum for at lade være; men han sagde nej. „Hvis retten skal staa i spydstagen, der skal vel ikke mange komme frem for slig øvrighed paa et sligt fremmed sted og søge ret“.

Den 22. september indgav han sit første indlæg, den 3. oktober sit andet, og det satte paa ny gang i sagen, som ellers en tid havde hvilet. Det første udbytte deraf var, at man tilkendte ham underholdspenge. Han og Pfeiff havde ellers intet faaet, skønt hele det øvrige mandskab fik. Det blev til 1 pesos om dagen fra ankomsten til Portobello, men han fik ikke pengene, før han havde klaget og kaperrederne faaet en bøde for forsinket udbetaling. Da han den 21. oktober indgav sit tredje indlæg, fik han en forsvarer. Ham blev han dog ikke tilfreds med, fordi han ikke vilde skrive, som Wærøe forlangte, og han blev hurtig af med ham igen; da manden forsømte at indgive sine akter, fik han en mulkt og maatte opgive at agere i nogen slags sager i 6 maaneder. Endnu gennemgik processen adskillige faser. Modparterne forsøgte den paastand, at Wærøe var portugiser; hans pas blev tolket som portugisisk; *hafnienses* blev til Almense, og paastanden om sørøveri og ulovlig handel kom igen. Disse krumspring hjalp dog intet. Den 23. december faldt dommen i *Real Audiencia*. Den foregaaende dom af 16. juni blev ganske tilsidesat. Samtlige effekter skulde nu overgives til opbevaring hos de kongelige embedsmænd, og de ting, der tog skade af at henligge, skulde sælges. Naar alt var registreret, skulde Wærøe sendes til Cartagena i Colombia og derfra med første skibslejlighed til Spanien for at føre sagen videre i det vestindiske hus i Sevilla, hvor det kongelige spansk-vestindiske raad (*Real Supremo Consejo*)

de Indias) skulde træffe den endelige afgørelse. Kort efter fik Wærøe sit underholdsbidrag udbetalt, saa han paa een gang blev helt velhavende. Modparterne forsøgte endnu en protest; men efter en række indlæg bekræftede et dekret af 6. februar 1711 den afsagte dom.

Wærøe forlangte nu at faa en udskrift af hele sagens aktmateriale, hvilket blev tilstaaet ham paa egen bekostning. Efter at have faaet genparten af akterne, forlod han Panama den 19. marts og naaede den 22. marts lykkelig Portobello; men undervejs havde han hørt tre kugler fløjte om øerne, uden at han var kommet noget til. Da der var lang tid, til der skulde afgaa et spansk skib til Europa, fik han lov at fare med et fransk mod at stille kaution for, at han snarest vilde møde ved appelretten (i *Casa de Contratación*, d. v. s. det spansk-vestindiske kompagnis hovedkvarter) i Sevilla. Den 1. maj forlod han Portobello med en fransk fregat til Havanna, og derfra gik han den 12. august med en cubansk barkentine til Bilbao. Han ankom til denne by den 29. oktober og skrev nu flere gange til det vestindisk-guineiske kompagni i København om understøttelse til at føre sagen videre; men i København levede man under indtrykket af pestens rasen, og han fik intet svar. Efter lang ventetid gik han da til Bilbaos raadstue og fik taget en vidimeret kopi af sagens akter. Selve det aktstykke, han havde med fra Amerika, deponerede han hos en kavalier af St. Jago Ordenen, dr. Joseph de Goitia. Derpaa forlod han Bilbao den 18. april 1712 og rejste til København. Han lod her kopien oversætte af Christian Reitzer, assessor i højesteret og professor ved universitetet, og forsøgte endnu en gang at faa kompagniet til at tage sagen op, ja han tilbød selv at rejse til Sevilla og føre den; men i stedet forlangte man, at han skulde aflevere sine papirer. Heroverfor protesterede Wærøe med henvisning til, at han havde stillet sikkerhed for, at han vilde indfinde sig i Sevilla; men han blev ikke benyttet som forhandler. Saavel Bilbaokopien som oversættelsen ligger nu i kompagniets arkiv i det danske rigsarkiv. En tid lang lod kompagniet Wærøe gaa og sulte i København. Siden blev han igen skipper og sluttelig opperhoved i Guinea.

Heller ikke for sin embedsførelse i dette vanskelige hverv fik han nogen god behandling fra kompagniets side.

Med Wærøes hjemkomst var en højst bevæget, ja eventyrlig rejse slut. For kompagniet medførte den et alvorligt tab. For de danske besiddelser i Guinea blev den for flere aartier afslutning af forsøget paa at drive slavehandel i større stil. For deltagerne i selve ekspeditionen blev den en serie af rystende oplevelser, der dog maaske ikke gik saa meget ud over, hvad mange ost- og vestindiefarere havde erfaret. For en del af dem, der var med fra rejsens begyndelse, bragte den døden. Af de ca. 120 mand, der fulgte med ud fra København, var død ikke mindre end 25, inden man forlod Santa Catalina. I alt fald omkom mere end trediedelen, inden rejsen var til ende. Dertil kom, at mange blev i det fremmede uden nogen- sinde at vende tilbage til udgangspunktet. Rejserne paa den trekantede rute til Guinea og Vestindien medførte i dette som i saa mange andre tilfælde en kraftig uddynding blandt de europæiske søfolk, der deltog i togterne.

Enkelte af de to skibsbesætningers medlemmer var hollændere, særlig blandt styrmændene; men flertallet var gode danske søfolk rundt om fra de smaa øer og søkøbstæder i Danmark og Norge. Hør blot navnene paa nogle af dem, der lod deres liv paa turen: Thomas Michelsen Samsøe, Peder Knudsen Ebeltoft, Olle Larsen Bornholm, Laurids Madsen Møn, Jørgen Pedersen Bergen, Niels Jensen Stubbekøbing, Povel Pedersen Christianopel, Christen Jensen Hobro, Erik Jensen Varbjerg. De skaanske provinser afgav endnu et halvt aarhundrede efter afstaaelsen mandskab til den danske langfart. Hjemme sad mangen fader og moder, nu og da vel ogsaa en kæreste og græd for den friske ungdom, der aldrig vendte tilbage. Den ekspansion, som farterne over de store have var udtryk for, bragte vel mange tilfredsstillelse af deres trang til eventyr, bragte til dels ogsaa rigdom til hjemlandet, bragte i alt fald hæder og ære til Danmarks flag og Danmarks krone; men den kostede dyrt i sult og lidelser og tabte menneskeliv.

Aktstykkerne vedrørende ovenstaaende begivenheder findes i det vest-indisk-guineiske kompagnis arkiv i rigsarkivet i de to pakker: Breve og Dokumenter fra Guinea 1705—16 og Skibs Bøger, Dokumenter og Regnskaber 1700—10.

Punta Carretto paa Nicaraguas kyst er det ikke lykkedes at finde paa noget kort. Derimod iagttages paa flere ældre kort en lokalitet paa Costa Ricas kyst, hvis navn staves omtrent paa samme maade.